

Sivistysvaliokunta

Viite: / HE 177/2021 vp,/asiantuntijalausuntopyyntö

**Suomen tieteellisen kirjastoseuran asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle
9.11.2021**

Suomen tieteellinen kirjastoseura kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi tutkimustietovarannosta (HE 177/2021).

Ehdotetun lain tarkoituksena on tuoda julkiseen käyttöön palvelu, jonka avulla tutkimukseen liittyvää tietoa on saatavilla kootusti yhdestä paikasta. Jo ensimmäisellä lausuntokierroksella pidimme lakiehdotusta pääosin kannatettavana. Tutkimuksen liittyvien metatietojen kerääminen yhteen eri tutkimusorganisaatioiden järjestelmistä on järkevää ja perusteltua. Tuolloin näimme kuitenkin ongelmallisina julkisuuslain ohittamisen sekä vastuut tutkijan tietoihin liittyvän hallinnollisen käsittelyn ja tietojen oikeellisuuden varmistamisen osalta.

Valmistelu on mielestämme edennyt oikeaan suuntaan. Julkisuuslain rajoitteet on otettu huomioon eikä tutkimuksen suunnitteluun liittyviä luottamuksellisia dokumentteja, kuten tutkimus- ja aineistonhallintasuunnitelmia, olla enää sisällyttämässä tutkimustietovarantoon (3 §). Huolellisuusvelvoitteesta on säädetty pykälässä 4. Vastuu tietojen oikeellisuudesta ja täydentämisestä on kaikilla tutkimustoimijoilla sekä huolellisuusvelvoitteeseen ja tietojen validointiin liittyviä kysymyksiä on täsmennetty. Tutkijan omien tietojen hallinnointi tutkijan profiilissa tuo joustavuutta tutkijoille ja mahdollistaa erilaiset valinnat. Esimerkiksi tietojen luovuttamiseen kolmansille osapuolille tarvitaan tutkijan antama suostumus henkilötietojen käsittelyn perusteeksi (5§). Käytännössä tämä tarkoittaa, että tutkijoiden tietoisuutta palvelun käytöstä ja sen hyödyistä on lisättävä, jotta tutkijat ymmärtävät omien tietojensa ylläpidon tärkeyden.

Perusteluista on luettavissa, että tietosuojan ja henkilötietojen luovuttamisen oikeusperustaan liittyviä kohtia on selkeytetty. ORCID-tunnisteen hyödyntäminen palvelussa on myös kannatettavaa, koska sitä käytetään jo yleisesti useissa muissa palveluissa tutkijan tunnistamiseen. Yhteys avoimen datan direktiiviin (2019/1024) ja heinäkuussa 2021 kansallisesti voimaantulleeseen tutkimusaineistolakiin (713/2021) on nyt kirjoitettu selvemmin, sekä huomioitu tutkimustietovarannon rooli avoimen datan direktiivin tavoitteiden toteutumisessa.

Tutkimustietovaranto helpottaa tutkimukseen liittyvän metatiedon keräämistä ja jakamista tulevaisuudessa, mutta on realistista huomioida, että palveluun kerätään takautuvia tietoja hyvin rajoitetusti. Tutkimustietoa käytetään moniin eri tarkoituksiin, ja tutkimustietovarannolla on tutkimusyhteisön lisäksi myös muita käyttäjiä. Tämä on hyvin otettu huomioon laissa esim. mahdollistamalla hakeminen, mutta rajoittamalla henkilötietojen lataamista.